

FILOSOFISK HELBREDELSE

Perspektiver i eksistentiel psykologi og terapi

Anders Dræby Sørensen

Filosofisk helbredelse – Perspektiver i eksistentiel psykologi og terapi

København og Aarhus 2016

ISBN: 978-87-7507-363-4

DOI: 10.7146/aul.124.110

Afdeling for Generel pædagogik og Pædagogisk filosofi

Danmarks Institut for Pædagogik og Uddannelse

AARHUS UNIVERSITET

Indhold

1. Eksistens og essens	3
2. Mick Coopers oversigt over eksistentielle terapier	12
3. Ludwig Binswanger og Michel Foucault om drøm og eksistens	17
4. Viktor E. Frankl om psykologi og eksistens	18
5. Viktor E. Frankl om mening i livet	22
6. Ronald D. Laing om det spaltede selv	29
7. Ronald D. Laing om normalitet og patologi	32
8. Irvin D. Yaloms eksistentielle psykoterapi	40
9. Irvin D. Yalom mellem liv og død	42
10. Ernesto Spinelli om eksistentiel psykoterapi i praksis	46
11. Emmy van Deurzen om psykoterapi og jagten på lykke	48
12. Emmy van Deurzen og Sarah Young om eksistentielle perspektiver på supervision	49
13. Emmy van Deurzen og Martin Adams om eksistentiel terapi	51
14. Dansk bibliografi over eksistentiel psykologi og terapi	57

1. Eksistens og essens

Eksistens kommer af det latinske ord *existere*, som betyder at fremstå, stå ud, være. Når vi taler om eksistens taler vi ikke om “*Hvad er et menneske?*”. Vi forholder os derimod til spørgsmålet, “*Hvad vil det sige at være et menneske?*” eller “*At mennesket er til*”. I forhold til mig selv prøver jeg ikke at spørge “*Hvad er jeg?*”, men derimod spørger jeg til: “*Hvad vil det sige at være mig?*”, “*Hvad er meningen med mit liv?*” og “*Hvad er formålet med min tilværelse?*”.

Med begrebet eksistens peger vi på den måde, som mennesket er til på. Eksistensen er menneskets væremåde. Det handler altså om den måde, som mennesket viser sig på. Dermed omhandler eksistensen også vores oplevelse af livet og tilværelsen. Vores oplevelser af eksistensen kan være oplevelser af det uforståelige, usigelige eller nærværende. Med eksistentielle oplevelser peger vi på vores oplevelser af det at være i livet, det at være til.

Den franske filosof Blaise Pascal var den første, der tematiserede eksistensen i moderne forstand. Hos ham møder vi beskrivelsen af en eksistentiel oplevelse:

Når jeg ser, hvor kort livet er, opslugt mellem den forudgående og den kommende evighed, når jeg iagttager det lille rum, jeg udfylder, den lille del af verden, jeg kan overskue, og hvordan denne del er som nedsunket i en afgrund af uendeligt rum, som jeg ikke kender, og som ikke kender mig, når jeg overvejer dette, da forfærdes min sjæl, og jeg spørger mig selv, hvorfor jeg befinder mig her frem for noget andet sted. For der er ikke den mindste grund til, at jeg netop skulle være her og ikke der, at jeg lever nu frem for før.

Oplevelsen af kærlighed, ensomhed, kriser, sorg, længsel og frihed kan være forbundet med en mere intens oplevelse af at være til

I hverdagen tænker vi ikke meget over, at vi er til. Men i særlige livssituationer bliver vi konfronteret med vores eksistens. Eller særlige begivenheder og stemninger kan få os tættere på at opleve vores egen eksistens.

Eksistentielt set er det min oplevelse af mig selv, der er gældende. Hvordan jeg oplever, at jeg er til i livet og forholder mig til min egen tilværelse og den verden, som jeg befinder mig i.

Væren

Begrebet eksistens er knyttet til begrebet *væren*. Selve det *at* mennesket *er* til, altså menneskets *væren*, er grundlaget for menneskets tilværelse. Ifølge Martin Heidegger kan mennesket beskrives som tilstedeværen (Dasein). Mennesket er altså grundlæggende set karakteriseret ved at være til stede i tilværelsen og verden. Vores sprog snyder os imidlertid og giver os oplevelsen af at være ting eller subjekter. I sætningen "Peter er" kan vi lægge vægt på ordet Peter og få det indtryk, at Peter er en ting eller et subjekt. Men menneskets *væren* er grundlæggende set eksistens, forstået på den måde at mennesket er til som eksisterende. Derfor kan vi også kigge på sætningen "Peter er" og lægge vægt på ordet er, som ikke henviser til et noget, men til selve det, at Peter er. Mennesket eksisterer ved på en gang at stå ud i verden og være til stede i verden. *Væren* er ikke noget, men derimod selve det at noget er og viser sig på en bestemt måde. *Væren* kan kun forstås i relation til begreber som angst, frihed, valg, mening, relationalitet og autenticitet.

Når vi siger, at menneskets væremåde er eksistensen siger vi, at det grundlæggende ved mennesket er, at det er. Mennesket eksisterer i den forbindelse ved at forholde sig til sin egen eksistens. Jeg kan altså forholde mig til det, at jeg er og reflektere over indholdet af min tilværelse og den måde, som jeg er til i verden på. Kierkegaard siger det på den måde, at selvet er et forhold, der forholder sig til sig selv. Heidegger taler tilsvarende om, at mennesket er et værende (Tilstedeværen), der i sin *væren* forholder

sig til sin egen væren. Vi kan altså forholde os til, at vi er til, selv om vi for det meste bare er optaget af at forholde os til vores gøremål i hverdagen og dermed sjældent forholder os til selve det, at vi er til. Dermed er vores væren for det meste skjult for os. Sommetider bliver vi i øjeblikke fanget af at tænke på, at vi er, eller særlige begivenheder og situationer kaster os ind i en forholden os til vores eksistens. Måske bliver jeg fyret, et familiemedlem dør, jeg mister en kæreste eller en nær ven og pludselig melder eksistensen sig for min bevidsthed. Hvem er jeg egentlig, og hvad er meningen med mit liv?

Da eksistensen kommer først kan vi forholde os til eller reflektere over det indhold, som vi tildeles

Vi har også en opmærksomhed på og bevidsthed om vores livsindhold

Væren-i-verden

Ifølge Martin Heidegger kan vores eksistens beskrive som en væren-i-verden. Grundlæggende set er mennesket og dets verden altså ikke adskilt men er sammenhængende. Verden er menneskets betydningshorisont. Altså den forståelsesramme som udgør menneskets livsverden.

Det enkelte menneske kan altså ikke ses uafhængigt af den verden det lever i, samtidig med at dets verden ikke kan ses uafhængigt af dette menneske. Menneskets bevidsthed er derfor heller ikke skarpt afgrænset fra dets livsverden. Vi er altid i gang med dette eller hint i vores verden, optaget af vores gøremål og derfor begynder vi først at tænke på os selv som adskilte fra verden, når vi hører op med res gøremål og distancerer os fra dem.

Bevidsthedslivet er intentionelt, dvs. at vores bevidsthed aldrig er tom men altid er bevidsthed om noget. Bevidstheden er forbundet med verden, og derfor giver det heller ingen mening at tale om psyken som en tom indre beholder. Bevidstheden

rækker ud for at møde noget, og derfor giver fænomener også kun mening gennem deres indbyrdes afhængighed. Jeg kan altså kun forstå hammeren ud fra den mening, som den giver for mig som et redskab til at gøre nogle bestemte ting i verden med. Samtidig må jeg også forstå andre mennesker i min livsverden ud fra den relation, som de har til mig

Ifølge Maurice Merleau-Ponty må vi opfatte vores eksistens med udgangspunkt i kroppen. Det er den kropslige væren-i-verden, som er udgangspunkt for erkendelsen af verden. Derfor er legeme og sjæl heller ikke grundlæggende adskilt. Ontologisk set eksisterer legeme og bevidsthed ikke som to uafhængige størrelser, men er et og samme: nemlig krop.

Jean-Paul Sartre og Emmy van Deurzen beskriver også vores eksistens som væren-i-verden-med-andre. Al menneskelig forståelse og mental aktivitet er intersubjektiv, dvs. alt hvad vi er eller kan blive, og hele vort tankeliv er skabt i mellemmenneskelige forhold. Vores psykiske fænomener forstås ud fra den måde, vi har lært at sætte ord på dem i sociale sammenhænge. Vi kan i en fundamental forstand altså heller ikke adskille os fra at være sociale væsner, vi er til sammen med andre. Men vi kan lukke af over for vores samvær med andre, og så lukker vi af over for en del af vores eksistens.

Eksistensen kommer først

Det at eksistere er vores første betingelse. Vi træder frem i verden før vi "fyldes med indhold" eller før vi bliver "noget" eller "nogen". Eksistensen er med andre ord vores mulighed, og nogle eksistentielle psykologer taler om at vi har en række inderste muligheder, som hører til vores særegne eksistens. At træde i eksistens handler om at forholde sig til disse muligheder og komme overens med dem.

Eksistensen er usynlig

Vi kan ikke fjerne os fra eksistensen, at være er at være i eksistensen. Vi kan altså ikke flygte fra eksistensen eller på en eller anden måde beslutte os for ikke at eksistere. Vi er hele tiden til, men vi kan vælge at forholde os åbent og modtagende eller passivt og afvisende over for eksistensen. Eksistensen er usynlig, den er ikke et noget, der kan ses, men derimod viser den sig som måden, vi er til på.

Eksistensen er unik

Den enkelte eksisterende er uerstattelig og aldrig udskiftelig. Han/hun kan ikke udskiftes med en anden eller leve med udgangspunkt i, hvem andre er. At træde i eksistens betyder at leve med udgangspunkt i hvem man selv er i en relation til andre. Vores eksistens modsætter sig forklaringer, den må opleves i umiddelbarhed. Selv om eksistensen er der hele tiden, er den ikke altid lige tilgængelig men ofte skjult.

Eksistens er bevægelse

Vores eksistens er dynamisk, foranderlig og levende. Den ændrer sig hele tiden og livet er en proces. Vi bliver hele tiden til som mennesker og er ikke fastlagt een gang for alle.

Essentialisme

Modsætningen til den eksistentielle psykologi og filosofi er essentialismen. Begrebet essens henviser til spørgsmålet "Hvad noget er".

Fra Platon til Hegel har der eksisteret en opfattelse af, at essens går forud for eksistens. At være menneske må altså bestemmes ud fra nogle grundlæggende

definitioner og meninger. Dette peger på en besvarelse af spørgsmålene: "Hvad er et menneske?" og "Hvad er menneskets essens?", der kan give forklaringer på, hvordan et menneske skal opføre sig.

I psykologien ser vi essentialismen som en opfattelse af, at individets personlighed og psykiske liv er bestemt af f.eks.

- Personlighedstræk
- Drifter
- Kognitive egenskaber
- Adfærd
- Neurologiske funktioner

Dette henviser til den opfattelse, at "Grundlæggende set er menneskets psyke bestemt af dets adfærd, tanker, drifter, DNA etc"

Eksistens kommer før essens

Den eksistentielle tradition vender essentialismen på hovedet og siger, at eksistens kommer før essens.

Ifølge Jean-Paul Sartre har mennesket ikke en given menneskelig natur, intet individ har en foruddefineret essens, men må skabe sin egen essens ved at give indhold til sit liv. Mennesket er ikke andet, end hvad det skaber sig selv til at være. Det handler om, at meningen med livet ikke er givet på forhånd men er et spørgsmål om, hvilken mening vi giver til livet. Dermed hænger væren og intet også sammen

Ifølge den eksistentielle psykologi afhænger individets identitet af dets holdninger og værdier, og dets identitet ændres når disse holdninger og værdier ændres.

Ifølge Emmy van Deurzen har menneskenaturen en iboende fleksibilitet. Uanset hvor meget et menneske er determineret af sine omstændigheder, bibeholder det altid en betydelig evne til at bestemme, hvordan det vil reagere på dem.

Selvbevidstheden er flydende idet den hele tiden skabes gennem individets samspil med omgivelserne. På den måde opbygges den enkeltes verdensbillede. Vi bliver hele mindet om, at andre mennesker har et andet verdensbillede. Vi kan være åbne over for at ændre vores opfattelse og hele tiden komme sandheden nærmere. Grundlæggende er mennesker

At leve efter essensen

Aviser, medier, undervisning og politik er grundlæggende optaget af essens eller indhold. Vi gør ydre identifikationsfigurer, roller og definitioner til den del af os selv. Hvad vi er bestemmer vores virkelighed, ikke at vi er. Vores identitet bliver noget vi har, ikke noget vi er.

Jeg er, som jeg er, fordi:

- Mine forældre...
- Min barndom...
- Mine gener...

Jeg vil gerne være:

- Som de andre
- Som normerne siger
- Som man bør være

Når vi lever efter essensen bliver vi vores indhold og indoptager vores essens

Den essentialistiske fejlslutning

Ifølge den eksistentielle tradition er det en essentialistisk fejlslutning at give essensen forrang for eksistensen.

Videnskaben kan gøre antagelser om, hvad et menneske er, men den kan ikke derfra slutte, hvad det vil sige at være et menneske, eller hvordan et menneske er.

Den franske idéhistoriker Michel Foucault beskrev, hvordan egenskaber som "homoseksuel", "sindssyg" og "kriminell" ikke er universelle sandheder om menneskets essens men derimod egenskaber, som de moderne velfærdssamfund og –stater og deres institutioner og videnskaber har fremhævet ved visse individer og gjort til sandheder om dem for at kunne kontrollere deres eksistens.

Individer har en tendens til at overtage ydre sandheder om deres identitet og gøre dem til deres egen indre sandhed om, hvordan de er, hvem de skal blive til og hvilke muligheder, de har i livet. Det handler om at slutte fra idéer om ens fixerede personlighed, karakter eller natur til de muligheder og rækker af handlinger eller valg man grundlæggende set har i livet.

Når essensen tager overhånd

Søren Kierkegaard beskrev spidsborgeren som et individ, der er tilpasningsdygtig og ikke bevidst i forhold til sig selv. Spidsborgeren må hele tiden sammenligne sig selv med andre og skæve til omverdenen for at definere sig selv.

Emmy van Deurzen skriver om, hvordan kan fastlåse mig i min essens ved hele tiden at bortforklare mig selv ved, at "Grunden til at jeg er sådan er, er fordi min barndom, mine personlighedstræk etc." og derved lukker jeg af over for eksistensen som noget dynamisk, levende, reflekterende og foranderligt.

Alice Holzhey-Kunz skriver om, hvordan essensen kan overskygge i et menneskes liv ved at man investerer for meget af sig selv i det "ydre", der kommer til at bære eksistensen, og når "illusionerne" så bryder sammen er Intet tilbage og depressionen kan melde sig. Dette sammenbrud er imidlertid en forudsætning for at bygge nyt op.

Ifølge Anne-Lise Schibbye må man skelne imellem at 'leve uden for sig selv' og 'leve med nærvær i forhold til både sig selv og andre'. Dette svarer til at søge sin identitet og leve med udgangspunkt i det uoprindelige eller blive os selv og leve ud fra det oprindelige. (værensdybte, en selv).

2. Mick Coopers oversigt over eksistentielle terapier

Da filosofi i reglen betragtes som et førvidenskabeligt generaliststudie, og den konventionelle psykoterapi og kliniske psykologi sædvanligt opfattes som en klinisk fagpraksis, er det ikke særligt almindeligt at sammenkoble de to umiddelbart meget heterogene discipliner. Den mest udbredte undtagelse er den eksistentielle terapi, som er en filosofisk terapimetode, der som en indre rumlen fra 1930'erne og frem til i dag har udfordret det konventionelle psyfaglige kompleks bestående af de fire fagområder: psykoterapi, psykiatri, klinisk psykologi og psykopatologi. Ja, og så omfatter den eksistentielle terapi faktisk ikke én metode men en række beslægtede skoledannelser, der på forskellig vis har gjort sig historisk gældende gennem efterhånden 9 årtier. Dette påpeger Mick Cooper ganske rigtigt i introduktionen til sit overblik over de vigtigste af disse historiske skoledannelser, som nu er blevet oversat til dansk. Således omfatter fænomenet eksistentiel terapi en slags idémosaik af indbyrdes forbundne terapeutiske praksisser, der deler en orientering mod menneskets levede eksistens i sammenhæng med et træk på eksistensfilosofiske og fænomenologiske indsigter. Og det er denne helhedsorientering mod mennesket, som gør mosaikken til noget idé- og praksishistorisk unikt inden for et fagkompleks, der siden sin videnskabeliggørelse i løbet af det 19. århundrede ellers har haft en udpræget tendens til at reducere det menneskelige til nogle bestemte psykiske eller biologiske livsfunktioner.

På et tidspunkt hvor filosofisk tænkning ellers var blevet fuldstændigt delegitimeret og ekskluderet fra psyfagene meldte den eksistentielle terapi sin ankomst i Schweiz ved at insistere på en eksplicit integrering af filosofiske principper i den terapeutiske praksis med lidende mennesker. Efter en kort præsentation af de væsentligste principper fra den eksistensfilosofiske og -fænomenologiske tradition, gør Cooper i bogens kapitel 3 gøre rede for, hvordan psykiateren og psykoanalytikeren Ludwig Binswanger i 1930'erne falder over Martin Heideggers Daseinsanalytik i et forsøg på at give psykiatrien et mere humant fundament og gøre den til en slags antropologisk videnskab om menneskelig misere, der følgelig får betegnelsen Daseinsanalyse. Mesteren Heidegger selv afsværger Binswangers omformning af sin lære som noget forkludret miskmask, men er ikkeuinteressert i koblingen mellem filosofi og terapi og

tager i slutningen af 1950'erne imod en invitation fra en anden schweizisk psykiater og psykoanalytiker, Medard Boss, til at bidrage til udformningen af en ny ontologisk fundering af psykoanalysen, der er befriet for Sigmund Freuds komplekse vokabular og fantasmogoriske metapsykologiske teoriapparat. Resultatet bliver en ny version af Daseinsanalysen, der sigter mod at gøre patienten i stand til at udfolde sine indre muligheder for at relatere sig i åbenhed mod verden. Som Cooper beskriver, udklækker Boss ikke mindst en interessant tilgang til drømmeterapi på dette grundlag, men hans redegørelse for Daseinsanalysens udvikling stopper desværre også hermed. Det kunne have været interessant om Cooper også havde formået at indføre de nyere bidrag til Daseinsanalysen, ikke mindst hos Gion Condrau og særligt hos Alice Holzhey-Kunz, der har ført projektet videre i en mere hermeneutisk retning. For en rent idéhistorisk betragtning havde det endelig været interessant, om bogen havde diskuteret den direkte indflydelse, som Daseinsanalysen fik på Michel Foucaults tidlige kritik af den konventionelle psykologi og psykiatri.

I kapitel 4 tager Cooper fat om Viktor Frankls logoterapi, der, modsat hvad mange tror, allerede var vel i støbeskeen, inden Frankl endte i Auschwitz, som han mirakuløst overlevede, og hvorfra han inddrog sine erfaringer i sit terapeutiske projekt. Logoterapien kaldes også den tredje Wienerskole inden for psykoterapien, efter psykoanalysen og individualpsykologien, og til forskel fra Daseinsanalysen er Frankls bestræbelse på en modifikation af den psykoanalytiske psykoterapi bredt inspireret af den eksistensfilosofiske tradition i datidens Europa. Kernen hos Frankl er en idé om at menneskets væsen hverken er en viljen til magt, som hos Friedrich Nietzsche, eller en vilje til driftstilfredsstillelse, som hos Freud, men derimod en vilje til mening, og eksistentiel misære er følgelig tæt knyttet til en oplevelse af meningsløshed, mens terapiens opgave er en meningsrestaurering. Igen stopper Cooper her ved hovedaktøren og glemmer at redegøre for logoterapiens videreudvikling efter Frankl.

Kapitel 5 tager os til USA, hvor den eksistentielle terapi fik en meget individorienteret udformning, der ikke mindst blev udviklet af Rollo May, James Bugental, Kirk Schneider og Irvin Yalom, som også er bredt kendt i Danmark. Denne amerikanske Eksistentiel-Humanistiske (E-H) bevægelse gør sig stadig gældende men blev historisk imidlertid også flankeret af en anden udvikling inden for psykologien og psykoterapien,

som Cooper ikke medtager i sin bog, nemlig den humanistiske psykologi og den personorienterede terapi hos Carlo Rogers og Abraham Maslow, der ligeledes trak på eksistensfilosofiske indsigter.

I kapitel 6 lander vi på de britiske øer i 1960'erne og 1970'erne, hvor den skotske psykiater Ronald Laing skabte voldsom ravage inden for psykiatriens idéologiske og institutionelle mure gennem udviklingen af en eksistensfænomenologisk psykiatri, der både trak bredt på Daseinsanalysen, eksistensfilosofien hos bl.a. Søren Kierkegaard og Martin Buber, Heideggers eksistensfænomenologi og ikke mindst Jean-Paul Sartres analyse af 'blikket' fra værket 'L'être et le néant' men også Gregory Batesons systemteori, Palo Alto gruppen, Karl Marx og især Donald Winnicott's objektrelationsteori og teorien om det dobbeltsidede sande-falske selv. Resultatet var en dybt original og indsigtfuld tilgang til skizofrenien som en meningsfuld væremåde, der måtte forstås ud fra den skizofrenes egenoplevelse af sin eksistens og dens erfarede trusler og lige netop ikke ud fra psykiaterens klinisk objektiverende og dehumaniserende blik. Laing fulgte selv op på redegørelsen for den skizofrenes spaltede selv gennem et forfatterskab, der demonstrerede hvordan skizofrenien ikke blot var resultatet af dysfunktionelle familiestrukturer men i en mere omfattende forstand af en fremmedgørende kulturorden. Ganske kort gør Cooper afslutningsvis rede for, hvordan Laings arvinger deler sig i en psykoanalytisk lejr, der bl.a. omfatter The Philadelphia Association og i et vist omfang har inddraget filosofiske indsigter fra Emmanuel Levinas, Ludwig Wittgenstein og Jacques Derrida, og en mere eksistentiel lejr.

I kapitel 7 forbliver vi i det britiske, hvor Laing's fremmeste arvinger ikke mindst findes i den Britiske Eksistensanalyse, hvis primus motor har været den hollandske filosof og psykolog Emmy van Deurzen, der ikke blot har forsøgt at integrere principper og indsigter fra alle de tidligere skoledannelser inden for eksistentiel terapi samt hele den eksistensfilosofiske og -fænomenologiske tradition, men også meget eksplicit har fremstillet eksistensanalysen som en form for praktisk filosofi, der i væsen adskiller sig fra de former for psykoterapi, der er funderet i psykologien og psykiatrien. Samtidig er Deurzen tydeligt bevidst om eksistensanalysens slægtskab med den oldgræske etik som praktisk livskunst, og resultatet er en såkaldt onto-dynamisk terapi, hvis mål

er at hjælpe den ulykkelige med at lære kunsten at leve sit eget liv. I den forbindelse tager Deurzen markant afstand fra hele den såkaldte positive bevægelse omkring den positive psykologi, flow-teorien og lykkeforskningen ved at insistere på at det liv, der skal leves, er komplekst og mangesidet og både rummer glæder og sorger. Deurzen har sidenhen ikke mindst fået følgeskab af Ernesto Spinelli, som har udarbejdet en langt mere socialkonstruktionstisk og fænomenologisk tilgang til den eksistentielle psykoterapi, og nu afdøde Hans Cohn, der blandt andet skrev en glimrende introduktion til Heideggers indflydelse på den eksistentielle terapi.

I kapitel 8 giver Cooper en introduktion til eksistentiel korttidsterapi, der ikke mindst er blevet udfoldet af Freddie og Alison Strasser, der er tæt knyttede til den britiske eksistensanalyse, og Bugental, der tilhører den existential-humanistiske tilgang. Når der vies et helt kapitel hertil skal det ikke mindst ses i lyset af, at eksistentiel terapi i reglen betragtes som langtidsterapi på linje med sin fader psykoanalysen.

Endelig slutter Cooper i kapitel 9 af med en sammenfatning af forskelle og ligheder mellem de forskellige typer af eksistentiel terapi.

Sammenlagt er Coopers bog en interessant og tiltrængt oversigt over den eksistentielle terapi, der både kan læses af psykologiske og filosofiske fagfolk. Kunne man påpege mangler ud over de allerede angivne skønhedsfejl vil det være, at Coopers bog ikke rigtigt får perspektiveret den eksistentielle terapi som aktør på den idémæssige slagmark og får diskuteret aktuel relevans og forhold til andre strømninger inden for især klinisk psykiatri, klinisk psykologi og psykoterapi.

(Afsnittet er oprindeligt udgivet som Anders Dræby Sørensen (2012). Eksistentiel terapi i overblik. *Slagmark – Tidsskrift for Idéhistorie*, Nr. 63, s. 161-4)

Litteratur

Cooper, M. (2003). *Existential Therapies*. Sage Publications

Cooper, M. (2011). *Eksistentielle terapier*. København: Dansk Psykologisk Forlag.

Sørensen, Anders Dræby (2012). Eksistentiel terapi i overblik. *Slagmark – Tidsskrift for Idéhistorie*, Nr. 63, s. 161-4

Thank You for previewing this eBook

You can read the full version of this eBook in different formats:

- HTML (Free /Available to everyone)
- PDF / TXT (Available to V.I.P. members. Free Standard members can access up to 5 PDF/TXT eBooks per month each month)
- Epub & Mobipocket (Exclusive to V.I.P. members)

To download this full book, simply select the format you desire below

